

Проф. др Слободан Вукадиновић*

ПРОФЕСОР ПРАВА И ЈАВНИ ДЕЛАТНИК ДР ЈОВИЦА ТРКУЉА

Апстракт: У раду се анализира досадашњи научни и професионални допринос Јовице Тркуље као универзитетског професора права и јавног делатника. Указује се на кључне аспекте научно-стручне биографије, педагошки рад са студентима на свим нивоима студија, дидактичко-методички приступи, бављење научноистраживачким радом, руковођење и учешће на научним и стручним пројектима, учешће на домаћим и међународним конференцијама, радно ангажовање на Београдском универзитету, остваривање сарадње са другим високошколским и научноистраживачким институцијама и са установама културе у земљи и иностранству, послове уређивања и издаваштва, као и на организовање научних скупова националног и међународног нивоа на којима је био председник и члан организационих одбора. Његове објављене монографије односе се на области: политички систем, савремене политичке идеје и институције, демократска транзиција, ауторитарна прошлост и њено наслеђе, проблеми земаља у транзицији, велики мишљења, критичко преиспитивање наслеђа марксистичке филозофије и политичког система реалног социјализма, консолидација комунистичких друштва, проблеми савременог социјализма, изградња политичког идентитета заједнице на демократским и слободарским вредностима и традицији. Из ових области до сада је објавио шеснаест књига, које су у раду систематизоване у четири групе као тематске целине. Указује се на значајну улогу коју је Тркуља посветио културној бази својих завичаја и друштва у коме ради и ствара. Један је од ретких аутора који је у конципираним вишим деценијама писао текстове (приказе, рецензије, осврте) о текућој јавној, политиколошкој и социолошкој литератури. Професор Тркуља сада у оне наше савремене ауторе код којих се складно и успешно прелићу бављење науком и бављење јавним делатностима и који се током своје каријере доследно држе једног мишљења, говора и деловања.

Кључне речи: право, јавна делатност, политички систем, демократија, професор, Јовица Тркуља.

1. УВОД

Све врлине које треба да красе и које очекујемо од универзитетског професора, а нарочито професора права, науке која се ослања на правду

---

* Ванредни професор, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, и научни сарадник (Институт за упоредно право, Београд); ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4692-321X>; e-mail: slobodan.vukadinovic@pravnofakultet.rs

и морал, уочавају се у делима, стваралаштву и јавној делатности професора Јовице Тркуље. Иако је реч о професору који је својим радом дошао до највишег наставничког звања, у разговорима и питањима које поставља, као и истраживањима којима приступа, он показује спремност за стално усавршавање и посвећеност учењу и изучавању. Дубоко развијено разумевање правних принципа и научних дисциплина које предаје чини његове јавне наступе и писана дела јасним и пријемчивим за стручну, па и ширу публику, а предавања и консултације красе јасноћа у комуникацији, умеће тумачења и вештина преношења комплексних правних појмова на студентима разумљив начин.

Преношење знања је само почетни однос професора Тркуље према студентима. Уз емпатију, разумевање и саосећање за животне проблеме студената, уз уважавање различитих визура, перспектива и потреба студената, професор Тркуља је током активног наставничког рада, а и данас је тако, пружао подршку студентима и увек је био и остао доступан за додатна објашњења, савет и помоћ, указујући им тиме на важност континуиране посвећености властитом развоју и усавршавању. Показујући стрпљење и родитељско разумевање за различите нивое и темпо учења студената, професора Тркуљу је увек одликовала отвореност за дијалог. Када то кажем, мислим на његову искрену спремност на конструктиван дијалог са колегама и студентима уз потпуно уважавање саговорника.

Не само што је позив професора права остваривао на најбољи начин, професор Тркуља је наведене врлине сопственим примером сведочио и на тај начин предано деценијама допринесио, као што то и даље чини, стварању подстицајног и образованог окружења не само у својој матичној установи – на Правном факултету Универзитета у Београду и другим факултетима на којима је по позиву гостовао као предавач – већ широм Србије, у свим местима у којима је боравио. На тај начин је стварао и бранио идеју универзитета, који суштински треба да буде заједница студената и професора. Млађе колеге је учио да на препреке у животу гледају као на изазове, а када би неко у разговору указао да проблем потиче од другог, професор Тркуља би саговорнику скренуо пажњу на потребу да разуме и другу страну, односно да уважи разлоге или проблеме са којима се и тај други суочава. Као човек благе и одмерене речи, показује истинско разумевање за људе имајући увек у виду драгоцену вредност човекољубља и колегијалности.

Професор Тркуља спада у ред оних мислилаца и професора у нашој академској заједници који су увек истицали да је квалитетно правничко образовање кључно за формирање стручњака који ће касније допринети изградњи правног система и здравог друштва. Он активно суделује у заједници и тиме даје допринос остваривању правичности, човечности, филантропије и поштовања права човека у друштву. На страницама његових дела, као и овог зборника, читаоци могу добити увид у његову посвећеност правди и дубоко укорењену етику и неуморни рад на изградњи правних и образовних институција, као структуре која служи заједници и бољитку српског друштва.

Писана дела и јавни иступи професора Тркуље, као и сведочења његових саговорника осветљавају професионалну путању честитог човека чије академско и јавно деловање има трајан утицај на правно-политичку културу и образовање. Професор Тркуља је својом етиком позива постао синоним за интегритет и одговорност у бављењу правом и интелектуалном јавном деловању. Међутим, он се не стара само о студентима, односно о улагању у будућност, већ има свест и о обавезама према прошлости. Предано и посвећено старање професора Тркуље о старијим професорима и његово настојање да се њихова дела учине доступним јавности и њихови рукописи сачувају од заборава створили су уверење код данашњих професора, а то су ми приликом разговора о припреми овог зборника говорили, да је „професор Тркуља Геца Кон Правног факултета“. Ова ласкава оцена Тркуљиних колега говори нам да његова јавна делатност и брига о општем добру, понекад, надилазе професуру.

Имајући у виду и стручност и моралне вредности, од професора Тркуље се има шта научити и у учioniци и ван ње, у разговору и на његовим јавним наступима. Реч је о човеку који не подучава само умном речју, већ и личним примером представља узор млађима. Из сусрета са њим и на консултацијама, саговорници су осим знања, размене ставова и подстицања на промишљање и критичко мишљење, неретко добијали и увек исту врсту поклона – књигу. Професора Тркуљу одликују и здрав патриотизам и љубав према свом завичају и отаџбини. Као резервни артиљеријски официр српске војске бранио је своју домовину и од традиционалних окупатора (1992) и од „(не)милосрдних анђела“ (1999).

Професор Тркуља спада у наше савремене ауторе код којих се складно и успешно преплићу бављење науком и јавним делатностима и који се током своје каријере доследно држао етоса јединства мишљења, говора и деловања. Његова личност, дела и јавна делатност су у неразлучивом јединству. То јединство је битна црта његовог духа и карактера. Стога ћу у овом прилогу настојати да осветлим научне дисциплине у којима је деловао и делује, остављајући значајан траг у академском и јавном животу на основу којих је стекао углед у својој струци и научној јавности Србије.¹

2. НАУЧНО-СТРУЧНА БИОГРАФИЈА

1. Професор Јовица Тркуља је рођен 1952. године у Кикинди. У свом родном граду завршио је основну школу и гимназију са одличним успехом. На Правни факултет Универзитета у Београду уписао се школске

---

1 Као извори о научно-стручном раду и академској каријери проф. Тркуље коришћени су: подаци из његовог службеног досијеа са Правног факултета Универзитета у Београду, реферати за изборе у академска звања и годишњи извештаји о раду, извештаји служби за основне и последипломске студије Правног факултета Универзитета у Београду, Предлог Катедре за јавно право за продужење радног односа проф. др Јовица Тркуљи од 19. октобра 2016. године, билтен Правног факултета Универзитета у Београду *Acta diurna* и Узајамна библиографско-каталожка база података COBISS.

1971/1972. године, а дипломирао је септембра 1975. године, са просечном оценом 9,66. Већ током основних студија права, током којих је и награђиван за постигнути одличан успех, исказивао је афинитет према научном раду. Прве радове је објавио још као студент у научном часопису *Анали Правног факултета у Београду*.²

Истраживачко интересовање и трагање за сазнањем опредељују га да школовање настави кроз последипломске студије, које уписује 1975/1976. године на Правном факултету Универзитета у Београду. Одабрао је теоријско-социолошки смер, на коме студије окончава 1980. године одбранивши магистарски рад на тему *Актуелности Марксове концепције отуђења*. Теме које га инспиришу покрећу га да трагање настави изразом докторске дисертације. Године 1986. на Правном факултету Универзитета у Београду Јовица Тркуља успешно брани докторску дисертацију под називом *Преиспитивање теоријског концепта диктатуре пролетаријата* и стиче највише академско звање: доктор правних наука.³

Паралелно са научноистраживачким радом, Јовица Тркуља отпочиње и свој рад у настави, опредељујући се за науку и наставу као свој животни позив, којима се потпуно посветио. Као током школовања, тако и у настави, Тркуља је редом пролазио сва звања, градећи професионалну каријеру данас угледног универзитетског професора, степеник по степену, без прецица. Године 1976. изабран је за асистента-приправника при Катедри за социологију права на Правном факултету Универзитета у Београду, где потом ради као асистент све до 1986. године. На истом факултету, и то на Катедри за јавно право, др Тркуља је изабран за доцента на предмету Политички систем 1987. године. На истом предмету и катедри је изабран за ванредног професора 1992, а за редовног професора 1997. године, након чега је у том највишем звању наставио да активно учествује у извођењу наставе и испита на свим нивоима студија (основне, мастер и докторске студије).

Уз наведено формално школовање, професор Тркуља се стручно усавршавао и током бројних студијских боравака у земљи и иностранству, од којих треба издвојити боравке на Хумболтовом универзитету у Берлину (новембар 1985 – фебруар 1986), под менторством професора Мартина Зелера (Martin Zöllner), као и на Слободном универзитету у Берлину (новембар–децембар 1990), под менторством професора Елмара Алтфатера (Elmar Altwater).

2. Професор Тркуља је активно учествовао у извођењу наставе и испитивао на сва три, односно данас можемо рећи и четири нивоа академских

2 Први рад „Процес ослобођења човека у социјализму“ Наставно-научно веће Правног факултета у Београду је наградило првом наградом на конкурс за најбоље студентске радове 1974. године. Објављено у: *Анали Правног факултета у Београду*, 4/1975, стр. 453–474. Други рад „Теоријски концепт самоуправног политичког система“ је семинарски рад браћен на последипломским студијама на Правном факултету у Београду код проф. др Јована Ђорђевића 1976. године. Објављено у: *Анали Правног факултета у Београду*, 3/1977, стр. 372–385.

3 На предлог проф. др Мирослава Печујлића, проф. др Вељка Цвјетичанина и проф. др Војислава Становчића као рецензента, Тркуља је своју докторску дисертацију објавио као књигу *Ајорије диктатуре пролетаријата*, Београд, Научна књига, 1990, 174 стр.

студија (основне, магистарске, мастер и докторске студије). Укљученост у наставу трајала је од првих дана на факултету примерено звању, од вежби, предавања, стручних група, испита, семинара, консултација до менторства на магистарским, мастер и докторским академским студијама.

Од 1976. до 1985. године био је асистент на Катедри за социологију и филозофију права. Држао је вежбе на предметима Увод у право и Основи социологије и учествовао у настави на предмету Марксизам и савремено друштво. Централни предмет на коме је професор Тркуља од 1987. деценијама изводио наставу током своје професорске каријере јесте предмет Политички систем. Важно је истаћи да је управо заслугом проф. др Тркуље, од 1993. године овај предмет конципиран као правно-политиколошка научна дисциплина, која је заменила дотадашњи предмет Друштвено-политички систем. Од тада је на трећој години основних студија предавао предмет Политички систем, који има статус предмета правно-теоријске наставне групе. На мастер студијама изводио је наставу на предмету Политички систем на Уставно-правном подмодулу мастер студија. На докторским студијама држао је наставу на предмету Политички систем на смеру Уставно право и политички систем.

Одличне оцене које редовно добија у анкетама о вредновању педагошког рада наставника потврда су да студенти професора Тркуља изузетно цене као предавача и међу њима ужива високу репутацију због своје стручности, педагошког приступа, достојанственог наступа и коректности. У анкетама о вредновању педагошког рада наставника на предмету Политички систем, професор Тркуља је имао просечну оцену у школској 2012/2013. – 4,93, у школској 2013/2014. – 4,83, у школској 2014/2015. – 4,78, у школској 2016/2017. – 4,84, у школској 2017/2018. – 4,26.⁴

Од појединачних оцена којима студенти оцењују тврдње у анкети, највише скорове (5,0) показују одговори студената на тврдњу: наставник одговара на студентска питања и узима у обзир студентске коментаре. У посебним коментарима о раду наставника, студенти су истицали његово изврсно предавачко умеће, спремност да одговори на сва питања и да уважава мишљење сваког студента. Један од студената је на крају зимског семестра 2015/2016. године у анкети написао: „Професор је за све похвале, јако се труди да на најбољи начин пренесе стечено знање и да објасни све што је нејасно!“, а на крају зимског семестра школске 2013/2014. године други је у анкети написао: „Изузетан професор! Предан и радан, поштује студенте, коректан, изузетан предавач.“ У анкети са краја зимског семестра школске 2012/2013. године један од студената је записао: „Заиста, један интелектуалац са каквим се ретко срећеш. Објективан и стручан, отворен и спреман да помогне!“⁵

4 Анкете о вредновању педагошког рада наставника на предмету Политички систем Правног факултета Универзитета у Београду, од 2013. до 2018. године, Наставни одсек Правног факултета Универзитета у Београду.

5 *Ibid.*

Слично мишљење о професору Тркуљи имају и студенти који су са њим сарађивали као са ментором на основним студијама⁶ и, нарочито, при изради њихових магистарских, мастер и докторских радова.

Професор Тркуља је учествовао у извођењу наставе и на другим високошколским и образовним институцијама. Последњих пет година изводи наставу на мастер и докторским студијама Факултета политичких наука Универзитета у Београду. На основним академским студијама Факултета за медије и комуникације Универзитета Сингидунум изводио је наставу из предмета Медији у политичком систему и Говорништво и односи с јавношћу. На мастер студијама Филозофског факултета Универзитета у Нишу држао је курс под називом „Деликт мишљења“. На Дипломатској академији Министарства спољних послова Републике Србије држао је предавања о правној држави и владавини права. У Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Кикинди држао је наставу из предмета Основи законодавства. На Коларчевом народном универзитету у Београду одржао је циклусе предавања „Правно превладавање ауторитарне прошлости“, „Велики српски правници“ и др.

Током претходних година извршио је суштинско трансформисање предмета Друштвено-политички систем, оживотворивши једну битно модификовану и актуелизовану дисциплину – Политички систем, а која се данас предаје на најпрестижнијим правним факултетима у свету.

Професор Тркуља је остварио и пажње вредне резултате у развоју наставног и научног подмлатка. Најпре, на његов предлог, у последњих петнаестак година на предмету Политички систем изабрана су два сарадника (асистент 2009. године и сарадник у настави 2016. године). Затим, у својој досадашњој академској каријери четрнаест пута је био ментор кандидатима приликом израде докторских дисертација и седамнаест пута

6 О претходно наведеном сведочим и из личног искуства будући да је Наставно-научно веће Правног факултета Универзитета у Београду 5. 11. 2002. године донело одлуку 03-број: 162/2, којом ми на основу високог постигнутог успеха, као студенту четврте године основних студија ПФУБ, за ментора одређује проф. др Јовицу Тркуљу. Своју улогу ментора у време када сам био студент основних студија професор Тркуља је остварио на најбољи начин, што данас из угла универзитетског наставника могу још јасније да уочим. Професор ми је већ тада указивао да комплетно образовање, осим формалног, подразумева и додатна истраживања, похађање додатних курсева и едукација, континуирано читање, као и да је реч о непрекидном процесу. Уз савете, охрабривао ме је да пишем и радове из области уставног и парламентарног права: Вукадиновић, С., 2004, *Приручник за народне посланике*, Београд, Народна скупштина Републике Србије; Вукадиновић, С., 2010, *Анализа утицаја законодавног поступка на предлоге закона*, *Правни записи*, 1, стр. 97–118; Вукадиновић, С., *Однос грађана и народних посланика након избора*, у: Николић, О., Ђурић, В. (ур.), 2012, *Избори у домаћем и сјаураном ираву*, Београд, Институт за упоредно право, стр. 240–272; Вукадиновић, С., 2016, *Јавно разматрање у функцији превазилажења демократског дефицита, јавна расправа и разграничење од јавног слушања*, *Правни записи*, 1, стр. 20–54; Вукадиновић, С., 2015, *Значај и примена јавног слушања на националном и локалном нивоу*, *Правни записи*, 1, стр. 26–51. У току припреме ових радова често сам био у прилици да се консултујем са професором Тркуљом о појединим питањима и дилемама које су ми се наметале у току писања радова.

кандидатима током израде магистарских и мастер радова.⁷ Преко четрдесет пута је био члан комисија за преглед, оцену и одбрану магистарских, мастер и докторских радова на матичном факултету, а поред тога и на другим факултетима: Факултету политичких наука Универзитета у Београду, Правном факултету Универзитета у Новом Саду, Филозофском факултету Универзитета у Београду, Факултету безбедности Универзитета у Београду и Правном факултету Универзитета у Бањалуци.

Осим менторства и чланства у комисијама за оцену докторских, магистарских и мастер радова, посебну помоћ младим истраживачима који се интересују за област политичког система и уставног права професор Тркуља је пружио оснивањем Конкурса за најбољи докторски рад из ових области који награђује Фондација „Миодраг Јовичић“. Још један облик подршке научном подмлатку професор Тркуља је дао као уредник престижних издавачких кућа публикујући као монографије педесетак докторских радова, три магистарска и један дипломски рад.

Професор Тркуља је, поред свог научног и педагошког рада и изузетног личног доприноса у афирмацији предмета Политички систем, показао узорну посвећеност Правном факултету Универзитета у Београду и обављањем функција продекана за наставу (1993–1995) и шефа Катедре за јавно право (2009–2011). Дугогодишње ангажовање професора др Јовице Тркуље на Универзитету, почев од члана Већа групације друштвено-хуманистичких наука (2005–2008), председника Одбора за професионалну етику Универзитета у Београду (2004–2008) и председника Радне групе Савета Универзитета за припрему извештаја о удаљавању професора Универзитета у Београду 1945. године (2008–2012), у великој мери допринело је угледу и значају који Правни факултет има на Универзитету у Београду. Уз наведено, професор Тркуља је био и управник Општег семинара Правног факултета Универзитета у Београду (2004–2008), оснивач и управник Издавачког центра Правног факултета Универзитета у Београду (2004–2009).

3. Непрекидно, од самог почетка своје универзитетске каријере, професор Тркуља се предано бави научноистраживачким радом. Учествовао је као руководилац и сарадник на бројним домаћим и међународним научним пројектима, укључујући и пројекте Министарства просвете и науке Републике Србије: „Конституисање Србије као модерне правне државе“ (1992–2004), „Развој правног система Србије и хармонизација са правом Европске уније (правни, економски, политички и социолошки аспект)“ (2004–2014) и „Идентитетски преображај Србије“ (2015–2017). Учествовао је и у пројектима Правног факултета Универзитета у Београду: „Правни капацитет Србије за европске интеграције“ (2006–2010), „Перспективе имплементације европских стандарда у правном систему Србије“ (2011–2017) и „Идентитетски преображај Србије“ (2014–2019). Од 2002. до 2004. године,

7 Проф. др Јовица Тркуља, *Менијорсџа и комисије за оцену и одбрану*, Одсек за последипломске студије Правног факултета Универзитета у Београду, 20. април 2018. године, стр. 4.

професор Тркуља је био руководилац пројекта немачке фондације „Конрад Аденауер“, Београд (Konrad Adenauer Stiftung Belgrad) преко Центра за унапређивање правних студија у Београду, под називом „Правно савладавање ауторитарне прошлости“, а у сарадњи истих организација био је сарадник на пројекту „Модел закона о одговорности за кршење људских права“ (2002–2003). Био је руководилац пројекта „Деликт мишљења“ (2001–2003) Фондације „Хајнрих Бел“, Београд (Heinrich Böll Stiftung Belgrad) преко Центра за унапређивање правних студија у Београду, руководилац пројекта Фондације „Фридрих Науман“, Београд (Friedrich Naumann Stiftung Belgrad) под називом „Либерална мисао у Србији“, сарадник на пројекту Фондације „Фридрих Еберт“, Београд (Friedrich Ebert Stiftung Belgrad) преко Центра за унапређивање правних студија у Београду „Медијско право“ (2003–2005), сарадник на пројекту Министарства за рад и социјалну политику преко Центра за унапређивање правних студија у Београду „Права особа са инвалидитетом“ (2001–2003) и сарадник на пројекту Министарства наука преко Правног факултета Универзитета у Београду „Конституисање Србије као модерне правне државе“ (1992–2004).⁸

Интелектуално деловање проф. Тркуље обухвата и учешће на бројним домаћим и међународним стручним и научним конференцијама и скуповима, од којих треба издвојити: научни скуп „Криза правног система“, одржан 18. априла 1989. у организацији Правног факултета у Београду и Центра за марксизам Универзитета у Београду, међународни симпозијум „Правна држава, порекло и будућност једне идеје – Rechtsstaat, Ursprung und Zukunft einer Idee“, одржан на Правном факултету у Београду 26–27. септембра 1991, научни скуп „Људска права и нација“, одржан на Правном факултету у Београду 22. јануара 1992, научни скуп „Научно наслеђе Правног факултета у Београду 1841–1941“, одржан на Правном факултету у Београду 9–10. априла 1992, научни скуп „Правна и политичка мисао Михаила Илића“, одржан на Правном факултету у Београду 10. новембра 1994, научни скуп „Европски културни идентитет и национални културни идентитет европских народа – положај и перспективе српског културног идентитета у европској култури“, одржан у Дому културе „Студентски град“ 3. јуна 1996. у Београду, међународни научни скуп „Промене постсоцијалистичких друштава из социолошке перспективе“ одржан 12–13. децембра 1996. у организацији Центра за социолошка истраживања Института друштвених наука у Београду, научни скуп „Успостављање модерне демократске и правне државе у Србији, одржан 27–28. маја 1996. у Српској академији наука и уметности у Београду, научно саветовање „Право и стварност“ Копаоничке школе природног права, одржано 13–17. децембра 1997. на Копаонику, научни скуп „Универзитет између пада и наде“

8 Резултате истраживања на овим пројектима професор Тркуља је објавио у књигама *Освајање демократије: ојлед о јосјикомунизму*, Београд, Драганић, 1993, 214 стр., *Немоћ права, Правнојолијиколошке расјраве*, Београд, Досије студио и Службени гласник, 2016, 370 стр. и у двадесетак чланака објављених у зборницима Правног факултета Универзитета у Београду и стручним часописима (*Социолошки ирејлед, Анали Правној факултетија у Београду, Архив за јравне и друшјивене науке, Hereticus* и др.).

одржан 14. јуна 2000. у Београду у организацији Центра за унапређивање правних студија и Алтернативне академске образовне мреже, научни скуп „Социјално-економске промене у Србији/Југославији: перспективе и ограничења“, одржан 2–3. марта 2001. у Институту за филозофију и друштвену теорију у Београду, Међународни округли сто „Биланс промена, Србија годину дана после“, одржан у Кикинди 20–21. септембра 2001, у организацији Скупштине општине Кикинда, међународни округли сто „Интелектуалци у транзицији“, одржан у Кикинди 20–21. септембра 2003, у организацији Скупштине општине Кикинда, Међународна конференција „The Rule of Law, Security in the Region and Human Rights“, одржана у Сарајеву, 2003. у организацији Фондације „Хајнрих Бел“, Међународни округли сто „Изазови глобализације“ одржан у Кикинди 20–21. септембра 2004, у организацији Скупштине општине Кикинда, Међународни округли сто „Држава у транзицији“, одржан у Кикинди 20–21. септембра 2004, у организацији Скупштине општине Кикинда, Међународна конференција „Уставно ограничење слободе удруживања“, одржана 2. јуна 2009. у Београду у организацији Уставног суда Републике Србије и Венецијанске комисије, Међународни научни скуп „Актуелност и значај људских права“, одржан 29–30. октобра 2010. у организацији Правног факултета Универзитета у Источном Сарајеву, Међународни научни скуп „Медији и људска права“, одржан 18. маја 2012. у Нишу у организацији Правног факултета Универзитета у Нишу, научни скуп „Доситеј Обрадовић и верска толеранција“, одржан у Београду, 10. децембра 2013, у организацији Задужбине „Доситеј Обрадовић“, уводно предавање на летњој школи „Забрана дискриминације особа са инвалидитетом“ која је одржана 20–24. септембра 2010. на Правном факултету Универзитета у Београду. Учествовао је на бројним скуповима Удружења за уставно право, Удружења за политичке науке и Удружења правника. На овим скуповима је наступао са својим радовима (уводним саопштењима, рефератима, прилозима) који су касније публиковани.

Био је председник и члан организационих научних одбора више научних скупова националног и међународног нивоа, и то: члан Организационог одбора научног скупа „Научно наслеђе Правног факултета у Београду: 1841–1941“, Правни факултет у Београду, 1994; члан Организационог одбора научног скупа „Правна и политичка мисао Михаила Илића“, Правни факултет у Београду, 1995; члан Организационог одбора научног скупа „Слободан Јовановић – личност и дело“, у организацији САНУ и Правног факултета Универзитета у Београду, Београд, 1997; председник Организационог одбора научног скупа „Криза и обнова права“, Центар за унапређивање правних студија, Београд, 1999; члан Организационог одбора научног скупа „Универзитет између права и наде“, у организацији Алтернативне академске образовне мреже и Центра за унапређивање правних студија, Београд, 2000; председник Организационог одбора научног скупа „Биланс промена, Србија – годину дана после“, Кикинда, 2001; копредседник Организационог одбора научног скупа „Правни видици и друштвене промене у Словенији и Србији у процесу транзиције“, Марибор–Београд, 2002;

председник Организационог одбора научног скупа „Интелектуалци у транзицији“, Кикинда, 2002; председник Организационог одбора научног скупа „Искушења глобализације“, Кикинда, 2003; председник Организационог одбора научног скупа „Држава и транзиција“, Кикинда, 2004; председник Организационог одбора научног скупа „Мирко М. Косић, личност и дело“, Кикинда, 2012; члан Организационог одбора научног скупа „Филозофија кризе и отпора – мисао и дело Љубомира Тадића“, Београд, 2017; председник Организационог одбора научног скупа „Андрија Крешић – личност и дело“, у Институту друштвених наука у Београду, Београд 2018; члан Организационог одбора научног скупа „Ђорђу Тасићу у славу“, Врање, 2022.

Интелектуална стаза коју је професор Тркуља одабрао јасно показује да је он не само разумео дух времена и био поуздани сведок актуелних збивања у најширој културној јавности већ је био и актер неких важних културних догађаја на југословенској и српској интелектуалној и јавној сцени.

3. ПРЕГЛЕД НАУЧНИХ И ПУБЛИЦИСТИЧКИХ РАДОВА И ЈАВНИХ АКТИВНОСТИ

1. Ужа научна област професора Тркуље је уставно право и политички систем. Области његовог истраживања јесу широке али се међусобно прожимају, што је омогућило продубљену анализу и заокруженост његових дела. Те области су: политички систем, савремене политичке идеје и институције, јавно право, демократска транзиција, ауторитарна прошлост и њено наслеђе, проблеми земаља у транзицији, деликт мишљења, критичко преиспитивање наслеђа марксистичке филозофије и политичког система реалсоцијалистичке државе, консолидација посткомунистичких друштава, проблеми савременог социјализма, изградња политичког идентитета заједнице на демократским и слободарским вредностима и традицији. Из ових области до сада је објавио шеснаест књига, које би се могле систематизовати као тематске целине у следеће групе.

Прву групу књига професора Тркуље чине монографске студије, и то: *Ајорије диктатиуре йролейаријата* (1990), *Социјализам на суду историје* (1990), *Освајање демократије: олед о йосйкомунизму* (1993, 1995), *Основи законодавства у образовању*, коаутор (2007), *Основи йолиитичкој сисйема* (2009), *Немоћ йрава, Правнойолиитиколошке расйраве* (2016), *Сйасоје Граховаци, живој и дело*, коаутор (2021), *Мисаоне йуишање Данила Н. Басйе, биобиблиографија*, коаутор (2022), *Башйина Михаила Консйанйиновича, биобиблиографија*, коаутор (2023), *Светй Мозаика Ђуре П. Рагловића*, (2024). Поред монографских издања, објавио је и преко двеста стручних чланака у домаћим и иностраним часописима и зборницима. Писац је одредница за *Социолошки лексикон* (1982) и *Енциклопедију йолиитичке кулйуре* (1993).

Другој групи припадају књиге професора Тркуље посвећене истраживању деликта мишљења и прогона интелектуалаца у ауторитарним режимима Србије, то јест конкретно: *Злочин над мишљењем: осуда, изјон и*

рехабилитација Михаила Ђурића (2005, 2013), *Усуд нејогодности: сјорови, суђења и изјони Божидара Тодоровића* (2006), *Усјон и јад Ивана Ивановића: анализија јројона једној јисца* (2014), *Осјиракизовани сликар: јројон Радивоја Бербакова* (2015), *Нејодобни јрофесор: анализија изјона Сјевана Ђорђевића* (2016). Поред наведених ауторских књига, објавио је у периоду од 2003. до 2023. већи број књига, зборника, стручних и аналитичких текстова о репресији у Србији и правном савладавању ауторитарне прошлости који су доступни на сајту часописа *Hereticus* (www.hereticus.rs). Из садржине његових списа, а понекад већ и из наслова, може се уочити да он даје неке важне дијагнозе српског друштва, као и да указује на преломне догађаје на нашој интелектуалној сцени.

Трећа група књига професора Тркуље резултат је његовог вишедеценијског истраживања српске правне и културне баштине. Бригу за очување и критичко преиспитивање наше правне и културне баштине потврдио је објављивањем више књига и зборника о: Живојину Перићу, Слободану Јовановићу, Михаилу Илићу, Ђорђу Тасићу, Мирку Косићу, Драгољубу Јовановићу, Михаилу Константиновићу, Радомиру Лукићу, Андрији Крешићу, Михаилу Ђурићу, Миодрагу Јовичићу, Љубомиру Тадићу, Мирославу Печујлићу, Светозару Стојановићу, Данилу Н. Басти и др.⁹ Приредио је сталне изложбе о Слободану Јовановићу и Живојину Перићу, које се налазе у амфитеатрима који носе њихова имена на Правном факултету Универзитета у Београду, као и покретну изложбу о Драгољубу Јовановићу, која је била изложена у двадесет градова Србије. Био је сарадник Радио-Телевизије Србије на серијалу „Заборављени умови Србије“ и учествовао у снимању документарних емисија о Слободану Јовановићу и Драгољубу Јовановићу. Снимио је више телевизијских емисија за локалне телевизије о истакнутим професорима београдског Правног факултета: за ТВ Обреновац о Живојину Перићу,

9 Примера ради, видети: Тркуља, Ј., Пајић, И., 2023, Баштина Михаила Константиновића: библиографија, Београд, Правни факултет Универзитета у Београду, Досије студио, Историјски архив Чачка, HERAedu; Тркуља, Ј., Степановић Тодоровић, С., 2022, *Мисаоне јуђање Данила Н. Басти: библиографија*, Београд, Досије студио; Тркуља, Ј., 2020, Слободан Јовановић као сарадник листа „Порука“, у: *Слободан Јовановић: јоводом 150 јодина од рођења (научни скуп)*, Београд, Српска академија наука и уметности, стр. 289–317; Тркуља, Ј. (прир.), 2018, *Живојин Перић: живои и дело: изложба јоводом 150 јодина од рођења*, Београд, Правни факултет Универзитета у Београду и Библиотека „Влада Аксентијевић“, Тркуља, Ј., 2015, Политика споразума Михаила Константиновића, *Hereticus*, 3–4, стр. 11–38; Тркуља, Ј., Професор Радомир Лукић као предавач, у: Вранић Игњачевић, М., Столић, Д. (прир.), 2014, *Лејенде Беојрадској унијерзијейи: Хујо Клајн, Веселин Чајкановић, Радомир Д. Лукић, Војин Мајић*, Београд, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, стр. 267–274; Тркуља, Ј., Европска мерила просветитељске мисије Миодрага Јовичића, у: Лилић, С. (прир.), 2012, *Персијективне имјлементјације евројских сјандарда у јравни систем Србије*, Београд, Правни факултет Универзитета у Београду, Центар за издаваштво и информисање, стр. 37–56; Тркуља, Ј., 2009, Слободан Јовановић: поводом 140-годишњице рођења, *Hereticus*, 4, стр. 175–179; Тркуља, Ј., Осуда и изгон Михаила Ђурића, у: Тркуља, Ј. (прир.), 2005, *Злочин над мишљењем: осуда и изјон Михаила Ђурића*, Београд, Центар за унапређивање правних студија, стр. 5–21; Тркуља, Ј., Ђорђе Тасић као самосвојни духовни делатник, у: Тркуља, Ј. (ур.), 1999, *Ђорђу Тасићу у сјомен*, Београд – Врање, Правни факултет Универзитета у Београду и Скупштина општине Врање, стр. 21–25.

за ТВ Параћин о Томи Живановићу, за ТВ Кикинда о Мирку Косићу, за ТВ Пирот о Драгољубу Јовановићу, за ТВ Чачак о Михаилу Константиновићу, за ТВ Шабац о Михаилу Ђурићу и за ТВ Јагодина о Миодрагу Јовичићу.¹⁰

Значајну пажњу Тркуља је посветио културној баштини свог завичаја – Кикинде и северног Баната. Иницирао је бројне истраживачке пројекте и организовао предавања, трибине, округле столове и научне скупове у Кикинди. Један од најпознатијих таквих скупова био је Међународни округли сто „Кикиндски дијалози“, који се одржавао од 2001. до 2005. године, са преко сто учесника из Србије и региона. Из године у годину, професор Тркуља је објављивао фељтоне у *Кикиндским новинама* о знаменитим, али заборављеним личностима овог краја: академику Филарету Гранићу, професору и социологу Мирку Косићу, инжењеру и публицисти Миливоју Југину, сликару Радивоју Бербакову, професору и књижевнику Спасоју Граховцу, сликару Ђури П. Радловићу, фудбалеру Бошку Бурсаћу и др.

Посебну целину представља група књига професора Тркуље које су резултат његових јавних наступа и јавног деловања. Реч је прво о књигама интервјуа које је он давао разним медијима у протекле четири деценије: *Суочавање с безнађем* (1998) и *Суочавање с временом, Разговори с њоводом* (1985–2015), (2017). „У периоду од 1985. до 2015. године Јовица Тркуља је јавно реаговао на непосредне догађаје и многа збивања у нашој земљи и свету. Сматрао је како је, као професор и истраживач, дужан да јавно говори и одговара на питања новинара. У протекле три деценије он је дао преко 80 интервјуа, који су објављени у писаним и електронским медијима. Одговарајући на новинарска питања, Тркуља је настојао да читаоцима, слушаоцима и гледаоцима предочи чињенице које су научно проверене, да постави путоказе за разумевање драматичних и противречних збивања. Он се трудио да његова разматрања буду што објективнија: непристрасна и без заузимања политичког становишта, опредељивања за одређену страну, с неопходном академском дистанцом.“¹¹

У ову групу спадају и књиге у којима је професор Тркуља објавио колумне које је писао у дневним и недељним новинама (*Полијтика, Блиц, Данас, Време, Одговор* и др.). Те колумне је сабрао и објавио у посебним књигама: *На рубу њројасџи, Зайиси из рајине 1999, Кроз бесџуће, Ојледи и хронике 1* (2001) и *Кроз бесџуће, Ојледи и хронике 2* (2002). По мишљењу рецензената „осим хроничарске вредности, текстови професора Тркуље имају и изванредан аналитички карактер који потиче из темељне теоријске и историјске образованости аутора, али и из његове етичке и моралне позиције у времену рата“.¹² „Редовно, из недеље у недељу, током 2001. године Тркуља је објављивао своје одговоре на друштвене, политичке, културне и моралне изазове који су дубоко потресали наше друштво и државу... Огледи и хронике

10 Већина ових емисија доступна је на интернету и Јутјубу.

11 Пудар, М., Рецензија књиге Јовице Тркуље, 2017, *Суочавање с временом, Разговори с њоводом (1985–2015)*, Београд, Досије студио, текст на клапни књиге.

12 Перовић, Л., „Поглед на једнодеценијску драму Србије“, *Поговор књизи Тркуља, Ј., 2001, Кроз бесџуће, ојледи и хронике*, књига 1, Београд, Досије, стр. 261.

сабрани у овој књизи јесу сведочанство о нама и нашем времену испражњеном од истине и смисла. Професор Тркуља јесте сведок кога није потребно проверавати. Зато његова књига служи на част не само њему него и науци којом се бави, установи у којој ради и издавачу који је објави.¹³

Професор Тркуља је један од ретких аутора који је у континуитету, више деценија писао текстове (приказе, рецензије, осврте) о текућој правној, политиколошкој и социолошкој страни и домаћој продукцији. Настојао је да забележи појаву нових дела из ових области која су побуђивала његову интелектуалну пажњу. Поред тога, он је својим рецензијама препоручивао издавачима за објављивање вредне рукописе младих и у то време недовољно познатих аутора, чиме је подржавао развој њихових научних каријера. То се посебно односи на његове студенте, којима је био најпре ментор или члан комисије за одбране магистратура и доктората, потом је као рецензент предлагао за објављивање њихове магистарске и докторске тезе, на крају би, по правилу, објавио приказе¹⁴ њихових књига у стручним или научним часописима и говорио на промоцијама тих књига.¹⁵ Као резултат таквог посвећеног и систематског рада, професор Тркуља је успео да објави у стручним и научним часописима преко двеста приказа, рецензија и осврта који су настајали током четири деценије.

Радови проф. др Јовице Тркуље су често цитирани и према листи цитираних референци из базе *Google Scholar* у његова највише цитирана дела спадају: *Освајање демократије: ојлед о јосјкомунизму* (1993, Драганић), *Искушења јобализације – јобализација, евројезација и национални јденјишијетј* (Кикиндски дијалози, Кикинда, 2004), *Марјиналије о јравној држави, јолијијчком јлурализму и цивилном друшијву* (1991), *Србија између аујоритјаризма и демократије* [Serbien zwischen Autoritarismus und Demokratie] (Биланс промена. Србија – годину дана после, 2002), *На рубу јројасји: зайиси из райне 1999* (1999, Центар за унапређивање правних...), *Социјализам на суду истјорије* (1990, Младост), *Сјранјушице ванредној сјања* (2003).

13 Шушњић, Ђ., „Сведочанство о беспутном времену“, Поговор књизи Тркуља, Ј., 2002, *Кроз бесјуће, ојледи и хронике*, књига 2, Досије, Београд, стр. 245–246.

14 Примера ради, један од таквих приказа је: Тркуља, Ј., 2021, Упоредноправна студија о јавном слушању у парламентарном праву, *Hereticus*, 3–4, стр. 309–311, којим даје осврт на монографију и рецензију монографије: Вукадиновић, С., 2021, *Јавно слушање у срјском и ујоредном јарламентјарном јраву*, Програм Уједињених нација за развој (UNDP), Београд. Професор Тркуља је подстицао млађе колеге да пишу и објављују приказе и критике и подржавао њихово објављивање у часопису *Hereticus* који уређује. Примера ради вид. Вукадиновић, С., 2009, Парламент и демократија у XXI веку, *Hereticus*, 4, стр. 309–319.

15 Професор Тркуља је на наведени начин сарађивао са следећим млађим колегама и сарадницима: Јелица Курјак, Слободанка Недовић, Предраг Голубовић, Слободан Наградич, Жељко Симић, Славиша Орловић, Ђорђе Сибиновић, Мијодраг Радојевић, Горан Марковић, Наталија Јунић, Драган Чабаркапа, Жарко Пауновић, Татјана Кандић, Милојица Шутовић, Срђан Цветковић, Дејан А. Милић, Слободан Вукадиновић, Борис Милосављевић, Владимир Микић, Велимир Матковић, Катарина Карамидалковић, Деспот Ковачевић.

2. Поред тога што је у научном смислу плодан аутор, професор Тркуља је изузетне резултате остварио и у сфери уредничке и издавачке делатности, најчешће у својству уредника, председника или члана уређивачких одбора научних часописа и зборника, затим наших најпознатијих издавачких кућа, као и едиција из области права и политике. Конкретно, основао је и уређивао више часописа: *Гледишта*, чији је издавач Универзитет у Београду (уредник и заменик главног и одговорног уредника, 1983–1989), *Српска њолиничка мисао*, чији је издавач Институт за политичке студије (председник Савета часописа у периоду 1994–1996) и један је од оснивача и главни и одговорни уредник часописа *Hereticus* (2003–2024).

Оснивач је и уредник бројних библиотека и едиција – на Правном факултету Универзитета у Београду „Научно наслеђе Правног факултета у Београду“ (1993–2009), библиотеке „Студије“ Издавачке агенције „Драганић“ (1993–1997). Оснивач је и уредник издавачке делатности Центра за унапређивање правних студија у којем је осмислио и уређивао библиотеке „Суочавања“ и „Деликт мишљења“ (1998–2013).¹⁶

Један је од оснивача и управник Центра за издаваштво Правног факултета Универзитета у Београду (2006–2010) и уредник „Правне библиотеке“ ЈП Службени гласник (2005–2012. и 2016–2018). Као уредник, проф. Тркуља је посебну пажњу посветио приређивању *Изабраних сјиса Миодраја Јовичића* у 6 књига, *Сабраних дела Драјољуба Јовановића* у 16 књига, као и *Сабраних сјиса Михаила Ђурића* у 11 књига и *Сабраних сјиса Данила Н. Басије* у 14 књига. Занимљиво је приметити да је проф. Тркуља као уредник потписао укупно око 700 књига, а да његова персонална библиографија, у овом тренутку, броји преко 800 библиографских јединица, што показује да је он с истом пажњом радио не само на публикавању властитих дела већ и научних списа својих колега. У том едиторском ентузијазму он нема премца у нашој културној средини.

Тренутно је главни и одговорни уредник Библиотеке „Политика и друштво“ (од 2006) и часописа *Hereticus – Часопис за њреисјишњавање ѡрошлосји*, који пуне две деценије излази у континуитету од 2003. године. До сада је приредио 47 тематских бројева, који су доступни на сајту часописа: www.hereticus.rs.

3. Уз целокупан претходно истакнути научни, стручни и професионални допринос, неопходно је поменути и друге облике јавног ангажовања професора Тркуље: био је један од оснивача Центра за унапређивање правних студија у Београду (1998),¹⁷ управник Форума Центра за унапређивање правних студија у Београду (1998–2003) и члан Управног одбора Дома културе „Студентски град“ (2001–2005). Био је оснивач и предавач у Алтернативној академској образовној мрежи у Београду (1999–2002); оснивач је и главни уредник Међународног округлог стола „Кикиндски дијалози“

16 Тркуља, Ј. (прир.), 2009, *Од кризе до обнове ѡрава, Центјар за унајређивање ѡравних сјудија, ѡрвих десет ѡгодина (1998–2008)*, Београд, ЦУПС, 143 стр.

17 *Ibid.*, стр. 111–121.

(2001–2005); био је уредник „Форума ЦУПС-а“, јавне трибине која је одржавана уторком (1998–2003), као и чувеног Општег семинара Правног факултета у Београду (2004–2008); био је управник Летње школе „Забрана дискриминације особа са инвалидитетом“, која је одржана на Правном факултету септембра 2010.

Допринос академској и широј заједници професор Тркуља је остварио и чланством у стручним и научним асоцијацијама, па је тако члан Српског социолошког друштва и Удружења за уставно право Србије, као и члан председништва Удружења за политичке науке Србије. Један је од оснивача Фондације „Миодраг Јовичић“ (2001) и актуелни председник њеног Управног одбора (од 2013). Оснивач је „Дана Михаила Ђурића“ у Шапцу и председник Организационог одбора (од 2017).

Био је председник стручног тима Министарства за рад и социјалну политику и Центра за унапређивање правних студија у Београду за израду „Модел закона за спречавање дискриминације особа са инвалидитетом“ (2003–2005) и координатор стручног тима Министарства правде и Центра за унапређивање правних студија у Београду за израду „Модела закона о отварању досијеа тајних служби“ (2000–2001).

Радио је и у настави ван студијских програма с циљем перманентног образовања, програма едукације наставника и учествовао у активностима популаризације науке, па је тако држао наставу на стручним семинарима за наставнике предмета Грађанско васпитање на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, као и наставу на стручним семинарима за судије окружних судова на тему „Правно савладавање ауторитарне прошлости“ и „Примена Закона о рехабилитацији из 2006“. Учествовао је и у програмима размене наставника и студената и као копредседник Организационог одбора „Мост“ – у циљу сарадње наставника и студената Правног факултета Универзитета у Београду и Правног факултета Универзитета у Марибору (2001–2002).

Осим преданог рада на матичном факултету, проф. др Јовица Тркуља је остварио сарадњу и са другим високошколским и научноистраживачким установама, као и са установама културе, и у земљи и у иностранству. Изводио је наставу као гостујући професор и држао предавања по позиву на другим високошколским и образовним установама у земљи. Био је гостујући професор на мастер и докторским студијама на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, изводио је наставу на Факултету за медије и комуникације Универзитета Сингидунум у Београду, на Високој струковној школи за образовање васпитача у Кикинди, у Алтернативној академској образовној мрежи у Београду, у Београдској отвореној школи. Држао је предавања по позиву на Правном факултету Универзитета у Новом Саду, Правном факултету Универзитета у Нишу, Правном факултету Универзитета у Крагујевцу. Држао је два циклуса предавања на Коларчевом универзитету у Београду: „Правно савладавање ауторитарне прошлости“ и „Велики српски правници“. Одржао је више циклуса предавања у Дому културе „Студентски град“ у Београду. Учествовао је

у припреми студијских програма: Кредибел школе у Београду, Алтернативне академске образовне мреже у Београду, Београдске отворене школе. Учествовао је у организацији манифестације „Нушић и реч“ у оквиру „Нушићијаде“ у Ивањици.

Научни и стручни квалитети професора др Јовице Тркуље препознати су и изван граница Србије. Као гостујући професор, предавао је на Правном факултету Универзитета у Марибору, Правном факултету Универзитета у Скопљу, Факултету политичких наука у Загребу, Правном факултету Универзитета у Бањалуци, Правном факултету Универзитета у Источном Сарајеву, Правном факултету Универзитета у Подгорици и Црногорској академији наука и уметности. Читаву деценију (2007–2017) био је члан Сената Републике Српске.

Професор Тркуља је добитник награде Фондације „Миодраг Јовичић“ за допринос у области уставног права и политичког система (2012) и Годишње награде Кикинде за допринос културно-просветном развоју свог родног града.

Уз сва наведена професионална остварења, професор Тркуља је свој живот посветио и породичним вредностима, те је у браку са супругом Милијаном подигао троје деце која су сва стекла високо образовање и изградила самосталне успешне каријере у сопственим професијама, пружајући посебну радост у којој данас професор Тркуља ужива као деда са својим унуком.

4. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА: ЗБОРНИК ПОСВЕЋЕН ДРАГОМ ПРИЈАТЕЉУ

О професору Тркуљи и његовим радовима двадесетак аутора је објавило критичке приказе и осврте. Већина њих је високо вредновала труд и резултате које је професор Тркуља остварио у објављеним књигама и зборницима. По њиховом мишљењу, Тркуљина постигнућа у разним областима српске правно-политичке науке, уредничко-издавачке делатности и јавних делатности, вредна су и запажена. Они посебно истичу да је етос јединства мишљења, говора и чињења битна карактеристика његовог рада и јавног деловања. Јовица Тркуља спада у оне ауторе и јавне делатнике код којих се може ставити знак једнакости између њихове биографије и библиографије.

У том контексту, настала је идеја да се припреми и публикује зборник научних радова посвећених професору Тркуљи као професору права и јавном делатнику. Имајући у виду његов научни и стручни допринос, плодну, разноврсну и занимљиву интелектуалну делатност, високи углед који ужива међу колегама на Факултету и Универзитету и међу студентима, те у широј академској и стручној јавности, пријатељи и колеге приредили су палету научних радова који следе на страницама овог посебног зборника посвећеног *драгом пријатељу* Јовици Тркуљи.

Аутори радова су угледни научни радници, који су одабрани и позвани да упуте своје прилоге у договору са професором Тркуљом. Позва-

ни аутори су имали слободу да одаберу тежиште истраживања и одреде теме које нису биле ограничене само на области којима се проф. др Јовица Тркуља бави, па се тако у зборнику налазе радови из ужих научних области којим се ауторке и аутори баве. Приликом пријаве тема, у уређивачком смислу се водило рачуна да се оне не преклапају. Сагласно жељи професора Тркуље, позвани аутори су имали могућност да сами одаберу да ли ће рад бити писан ћириличким или латиничким писмом.

Наслов зборника је могао бити одређен применом различитих критеријума. Ако би се пошло од радова професора Тркуље и питања којима се бавио у својој мисији праведника и исправљању бројних неправди, наслов би могао бити један од многих – између права и стварности, правни принципи у вртлогу времена, право и правда у судару са животом, право слободе итд. Међутим, будући да ово није зборник сабраних списа професора Тркуље, већ споменица поводом јубилеја његовог професионалног рада, која садржи рукописе његових колега и пријатеља који се баве различитим темама и не само онима којима је професор Тркуља посвећен, наслов је одређен на основу примарне вокације професора Тркуље спрам које је узорно и предано обављао позив професора права, као и чињенице да је своју професионалну посвећеност паралелно исказивао и у многобројним активностима које се односе не само на правна већ и на политиколошка, социолошка, образовна, односно друштвена питања, и то на њему својствен начин који је подразумевао јавну делатност. Управо такво стање ствари ме је определило да зборнику дам наслов *Право и јавне делатности*, уз уверење да је то најкраћи и адекватан израз примерен животном опредељењу професора Тркуље. Из његових дела, као и указивања на страницама овог зборника, остављам читаоцима да самостално формирају мишљење и сопствени вредносни суд.

У својству уредника, захваљујем свим ауторкама и ауторима који су својим радовима допринели настанку овог зборника, као и рецензенткињи и рецензентима на сугестијама које су допринеле квалитету радова садржаних у зборнику. Захваљујем саиздавачима: Правном факултету Универзитета у Београду, Институту за упоредно право у Београду и Досије студију у Београду за подршку у издавању и штампању зборника. Захвалност такође упућујем лекторки Светлани Стојковић и техничкој уредници Ирени Ђаковић за предани рад на овом обимном делу, као и Ивани Зорановић за дизајн корице. Редослед радова у зборнику, изузев овог који је написан уместо предговора, одређен је према азбучном, односно абецедном реду презимена аутора, како је и традиционално својствено зборницима *Liber amicorum*.

ЛИТЕРАТУРА

1. Вукадиновић, С., 2021, *Јавно слушање у српском и ујоредном парламентарном праву*, Програм Уједињених нација за развој (UNDP), Београд.
2. Вукадиновић, С., 2016, *Јавно разматрање у функцији превазилажења демократског дефицита, јавна расправа и разграничење од јавног слушања, Правни записи*, 1, стр. 20–54.

3. Вукадиновић, С., 2015, Значај и примена јавног слушања на националном и локалном нивоу, *Правни зајиси*, 1, стр. 26–51.
4. Вукадиновић, С., Однос грађана и народних посланика након избора, у: Николић, О., Ђурић, В. (ур.), 2012, *Избори у домаћем и страним праву*, Београд, Институт за упоредно право, стр. 240–272.
5. Вукадиновић, С., 2010, Анализа утицаја законодавног поступка на предлоге закона, *Правни зајиси*, 1, стр. 97–118.
6. Вукадиновић, С., 2009, Парламент и демократија у XXI веку, *Hereticus*, 4, стр. 309–319.
7. Вукадиновић, С., 2004, *Приручник за народне посланике*, Београд, Народна скупштина Републике Србије.
8. Перовић, Л., „Поглед на једнодеценијску драму Србије“, Поговор књизи Тркуља, Ј., 2001, *Кроз бесјуге, оједи и хронике*, књига 1, Београд, Досије, стр. 261.
9. Пудар, М., Рецензија књиге Тркуља, Ј., 2017, *Суочавање с временом, Разговори с њоводом (1985–2015)*, Београд, Досије студио, текст на клапни књиге.
10. Тркуља, Ј., Пајић, И., 2023, *Башићина Михаила Константиновића: биобиблиографија*, Београд, Правни факултет Универзитета у Београду, Досије студио, Историјски архив Чачка, HERAedu.
11. Тркуља, Ј., Степановић Тодоровић, С., 2022, *Мисаоне ујугање Данила Н. Басиће: биобиблиографија*, Београд, Досије студио.
12. Тркуља, Ј., Ђилас, Г., 2021, *Сјасоје Граховац: живој и дело*, Кикинда, Београд, Народна библиотека „Јован Поповић“, Кикинда, Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Кикинда, Гимназија „Душан Васиљев“ Кикинда, Академско друштво за неговање музике „Гусле“, Српски културни центар Руско Село, Службени гласник.
13. Тркуља, Ј., 2021, Упоредноправна студија о јавном слушању у парламентарном праву, *Hereticus*, 3–4, стр. 309–311.
14. Тркуља, Ј., 2020, Слободан Јовановић као сарадник листа „Порука“, у: *Слободан Јовановић: њоводом 150 јодина од рођења (научни скуј)*, Београд, Српска академија наука и уметности, стр. 289–317.
15. Тркуља, Ј. (прир.), 2018, *Живојин Перић: живој и дело: изложба њоводом 150 јодина од рођења*, Београд, Правни факултет Универзитета у Београду и Библиотека „Влада Аксентијевић“.
16. Тркуља, Ј., 2017, *Суочавање с временом: разговори с њоводом (1985–2015)*, Београд – Досије студио, Нови Сад – Прометеј.
17. Тркуља, Ј., 2016, *Нејодобни ѡрофесор: случај Стивана Ђорђевића*, Београд, Центар за културу дијалога Кикинда, Досије студио.
18. Тркуља, Ј., 2016, *Немоћ ѡрава: ѡравноолићиколошке расцраве*, Београд, Досије студио и Службени гласник.
19. Тркуља, Ј., 2015, Политика споразума Михаила Константиновића, *Hereticus*, 3/4, стр. 11–38.
20. Тркуља, Ј., 2015, *Осцракизовани сликар: ѡројон Радивоја Бербакова*, Београд, Центар за културу дијалога Кикинда, Досије студио.
21. Тркуља, Ј., 2014, *Усцон и ѡад Ивана Ивановића: анацјомија ѡројона једној ѡи-сца*, Београд, Центар за унапређивање правних студија, Досије студио.

22. Тркуља, Ј., Професор Радомир Лукић као предавач, у: Вранић Игњачевић, М., Столић, Д. (прир.), 2014, *Лејенде Београдској универзитетској: Хујо Клајн, Веселин Чајкановић, Радомир Д. Лукић, Војин Мајић*, Београд, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, стр. 267–274.
23. Тркуља, Ј., 2013, *Злочин над мишљењем: осуда, изгон и рехабилитација Михаила Ђурића*, Београд, Центар за унапређивање правних студија, Досије студио.
24. Тркуља, Ј., Европска мерила просветитељске мисије Миодрага Јовичића, у: Лилић, С. (прир.), 2012, *Персијективне имплементације европских стандарда у правни систем Србије*, Београд, Правни факултет Универзитета у Београду, Центар за издаваштво и информисање, стр. 37–56.
25. Тркуља, Ј., 2009, Слободан Јовановић: поводом 140-годишњице рођења, *Hereticus*, 4, стр. 175–179.
26. Тркуља, Ј., 2009, *Од кризе до обнове права, Центар за унапређивање правних студија, првих десет година (1998–2008)*, Београд, ЦУПС.
27. Тркуља, Ј., 2009, *Основи политичког система*, Београд, Правни факултет: Центар за издаваштво и информисање.
28. Тркуља, Ј., Љубоја, Б., 2007, *Основи законодавства у образовању*, Београд, Досије.
29. Тркуља, Ј., 2006, *Усуд нејојодобности: сијорови, суђења и изгони Божидара Тодоровића*, Београд, Центар за унапређивање правних студија.
30. Тркуља, Ј., Осуда и изгон Михаила Ђурића, у: Тркуља, Ј. (прир.), 2005, *Злочин над мишљењем: осуда и изгон Михаила Ђурића*, Београд, Центар за унапређивање правних студија, стр. 5–21.
31. Тркуља, Ј., 2001, *Кроз бескуће: ојледи и хронике*, књига 1, Београд, Досије.
32. Тркуља, Ј., 2002, *Кроз бескуће: ојледи и хронике*, књига 2, Београд, Досије.
33. Тркуља, Ј., 1999, *На рубу јројасии: зайиси из райне 1999*, Београд, Центар за унапређивање правних студија.
34. Тркуља, Ј., Ђорђе Тасић као самосвојни духовни делатник, у: Тркуља, Ј. (ур.), 1999, *Ђорђу Тасићу у сијомен*, Београд – Врање, Правни факултет Универзитета у Београду и Скупштина општине Врање, стр. 21–25.
35. Тркуља, Ј., 1998, *Суочавање с незнањем: разјовори о јујословенској кризи 1987–1997*, Београд, Чигоја.
36. Тркуља, Ј., 1993, *Освајање демократије: ојлед о јосијкомунизму*, Београд, Драганић.
37. Тркуља, Ј., 1995, *Освајање демократије: ојлед о јосијкомунизму*, друго издање, Београд, Синг-логос.
38. Тркуља, Ј., 1990, *Ајорије диктијайуре јролетјаријата*, Београд, Научна књига.
39. Тркуља, Ј., 1990, *Социјализам на суду истјорије*, Београд, Младост.
40. Тркуља, Ј., 1977, Теоријски концепт самоуправног политичког система, *Анали Правној факултетској у Београду*, 3, стр. 372–385.
41. Тркуља, Ј., 1975, Процес ослобођења човека у социјализму, *Анали Правној факултетској у Београду*, 4, стр. 453–474.
42. Шушњић, Ђ., „Сведочанство о беспутном времену“, Поговор књизи Тркуља, Ј., 2002, *Кроз бескуће, ојледи и хронике*, књига 2, Београд, Досије, стр. 245–246.

A PROFESSOR OF LAW AND A PUBLIC
SCHOLAR: JOVICA TRKULJA, PHD

Slobodan Vukadinović

ABSTRACT

The paper analyzes the scientific and professional contributions of Jovica Trkulja as a university professor of law and a public scholar. It highlights key aspects of his scientific and professional biography, pedagogical work with students at all study levels, didactic-methodological approach, engagement in scientific research, management and participation in scientific and professional projects, participation in domestic and international conferences, work engagement at the University of Belgrade, collaboration with other higher education and research institutions, as well as cultural institutions at home and abroad, editorial and publishing activities, and participation in national and international scientific conferences where he served as president and member of organizational committees. His published monographs cover the following areas: political systems, contemporary political ideas and institutions, democratic transition, authoritarian past and its legacy, problems of transitional countries, tort of defamation, critical re-examination of the legacy of Marxist philosophy and the political system of the real-socialist state, consolidation of post-communist societies, problems of contemporary socialism, building a political identity of a community on democratic and liberal values and tradition. From these areas, he has published 16 books so far, which are systematized into four groups as thematic units. It points to the significant attention Trkulja has dedicated to the cultural heritage of his homeland and the society in which he works. He is one of rare authors who, for several decades, has consistently published texts (reviews, critiques, reflections) on current legal, political, and sociological literature. Professor Trkulja belongs to our contemporary authors who harmoniously and successfully intertwine scientific work and public activities and who have consistently adhered to the ethos of the unity of thought, speech, and action throughout their careers.

Key words: law, public activities, political system, democracy, professor, Jovica Trkulja.